

SOBRE L'ESCRITOR PERIFÈRIC

M'han assignat un tema, i quan dic que me l'han assignat vull dir que me'l van proposar amb una certa urgència . Tenia tota la llibertat d'acceptar o no, però pesava en mi, a més a més, aquella consciència que l'encàrrec s'originava en una entesa prèvia segons la qual aquell a qui s'assigna no es negarà a l'assignació. I és que, en aquest cas, el tema era prou suggestiu per induir-me a provar de fixar-ne els límits, resseguir-ne, ni que fos irregularment i a salts, el perfil, i ajudar-me jo mateix, en un marc íntim, a veure'l una mica clar.

Problematika de l'escriptor perifèric. Si perifèric vol dir del vlltant, en certa mesura perifèric significarà el mateix que extravagant en la seva primera accepció, aquell que circula per fora

del circuit. Es ben clar : hom presuposa que hi ha un circuit interior, dins el qual cal circular : qui no és dins, hi és perifèric, li correspon una òrbita exterior, és, doncs, un extra-vagant.

Jo podria prendre el terme escriptor perifèric com aplicable als inconformistes radicals, els de la *textualitat* presa com ruptura, artesans de l'esoterisme, l'escriptura automàtica, (el text-càncer de Pedrolo); els incompresos i els tothora considerats provocadors : un Josep Espuñes, un Carles Reig, no poca producció de Guillem Viladot, de Josep-Lluís Seguí. He esmentat, no sabria dir si inconscientment o no, tres ponentins i un valencià, gent també perifèrica geogràficament.

En una literatura , conjunt de producció literària col·lectiva que es correspon a una llengua, no hi hauria d'haver altra perifericitat que la derivada de les actituds, la invenció, els nous camins ; i això temporalment, transitòriament, perquè allò que és novetat i xiscle esdevé amb el temps camí fressat i murmur i in-

Un autor amb poca obra, no vinculat als centres de difusió del llibre, poc *assidu de* les continuades culturals del Cap i Casal, serà perifèric només en un grau *denotatiu*: un autor amb molta obra publicada, allunyat dels grans centres de difusió i publicitaris, esdevé perifèric per definició, com l'altre, però la perifericitat li és molt més feixuga i contraproduent, se li gira més en contra que no a l'anteriorment dit.

Avui dia la producció literària, ho volgum o no, no s'acaba amb l'edició del llibre i amb un parell de crí*ti*ques -si les obté -a les publicacions periòdiques: ni tan sols no s'acaba amb una satis-

factòria sortida comercial del llibre. Hi ha més elements, la bastida està muntada d'una altra manera: cal oferir una promoció, si pot ser prèvia del títol, i una sèrie d'escaires de l'autor en minientrevistes, gasetilles; després encara vindran els recordatoris de l'esdeveniment en forma de articles d'anàlisi. Cal posar cada llibre en relació amb algun espectacle, cal dur-lo a una sala de festes, un drug-store de moda, unes galeries d'art, un escorxador

ofensiu. Però resulta que ens "fan" perifèrics als que no vivim al Cap i Casal, que no eixim cada dia als carrers de la capital, que no tenim accés als seus diaris . Som tinguts per provincials, i fàcilment de la denotació geogràfica pot passar-se a la comotació rebaixadora. Per quins sets sous escriptors plenament responsables han d'ésser, a partir de dades geogràfiques, "provincians"?

Jò voldria realment poder *discutir* la problemàtica de l'escriptor perifèric d'una manera desapassionada, al més objectivament possible. Tanmateix, em trobo essent un ~~es~~criptor perifèric jo mateix i, malgrat que no tinc dret a atorgar-me cap representativitat, pel mateix pes de la meva producció ~~editada~~, em constitueixo , i això sí que és objectivitzat, en una mena d'escriptor-típus per al col·lectiu dels que hem volgut anomenar perifèrics. Tinguem present que la situació de

marginació, extra-vagància i circulació estrictament comarcal creix més com més gruix té la producció del referit escriptor.

o un restaurant, i organitzar no una sinó diverses trobades al seu entorn, amb el seu pretext. Aviat veurem -per contrast i substitució d'un signe pel seu oposat -que l' originalitat consistirà a no presentar llibres, perquè al pas que anem, fins i tot es presentaran en públic la guia de mercats i fires i la llista de les farmàcies de torn. I aquesta facècia acabada de dir enclou una veritat massissa : en qualsevol ciutat, treure un llibre al carrer , avui, requereix de fer-ho amb un cert soroll. Si hi havia prou públic lector, aquella acció no se sentiria com una necessitat ; ara, tot i haver augmentat (i ara no sé en quina real proporció) , el cens de lectors habituals és pobre : i no ens ha de fer contents que les concentracions urbanes de Catalunya siguin les que més llegeixen de tot l'Estat : han de repartir el temps entre dues llengües , i això minva , rosega el cens esmentat. Llavors, més que en d'altres llocs, convé fer soroll, moure gent que parlin del

llibre i del seu autor o autora. Si ^{tens accés a} un periodista que pugui
destinar un espai per parlar de tu en un diari, ^{hi} sortiràs amb
el ritme i la freqüència que farà que el públic no t'oblidi del tot,
el teu nom quedarà com una espurna subliminal disposada a disparar-se,
talment un resort, tan bon punt l'agent evocador torni a remoure's.
Perquè l'interessant, ^{que en} més estudis profunds de la teva obra, ^{apareguts} en
revistes de poca difusió i destinades a un públic culte i estudiós,
rau en la freqüent aparició, en breus notes, a la premsa diària, a la
TV, a la ràdio...I, ni cal dir, a la publicitat. El llibre, particular-
ment el publicat per editorials de gran difusió, és un objecte de mer-
cat, per al qual ^{és exigible} un llançament publicitari equivalent al dels al-
tres productes que volen vendre's massivament. El mecanisme de pro-
moció consisteix a fer una publicitat suficientment contagiosa, ^{repetida,}
^{capac de} mobilitzar grans masses de lectors, ^{reals i} potencials. Però cal
treure'ls del nirvana anterior, cal ^{desvetllar-los,} i posar-los en dis-
posició de "tastar, provar" aquell producte. Si el llibre ha ^{estat}
els diners d'un premi gros, és precís recuperar aquests diners: d'aquí
en pervé la gran tirada, i consegüentment, la gran publicitat, escandida

a remeses, periòdicament, estudiada en mitjans, espais, ritme, eslogans.

Tot això beneficia qualsevol autor que hagi publicat un llibre "de premi". Tanmateix, els premis poden començar a desvaloritzar-se aviat, perquè n'hi ha moltíssims, i si tots pretenien ^{retenir} l'atenció del públic en la mateixa mesura que els més sorollosos, es produiria una saturació de l'atenció, que és el que em sembla que ~~deurà passar~~ un cop arribada la saturació de premis, numèricament parlant.

A la darrera reunió de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana una de les qüestions que van posar-se a discussió, o van plantejar-se per a debats posteriors, fou la de l'excés de premis. A l'àmbit de la nostra llengua n'hi ha tants que en bona doctrina estadística no és previsible que hi hagi prou autors per satisfer-ne la demanda de textos, amb el risc de descrèdit de la convocatòria si es deixa desert o de la banalització dels mecanismes de selecció i premi si es dona el guardó de totes passades a obres de mèrit per dessota del nivell exigible.

Fora dels premis, ~~la producció de~~ la normal producció d'un escriptor, apareixerà més fàcilment divulgada d'entrada si ell viu i es mou per Barcelona. He dit Barcelona, i no Manresa, Mataró, Sabadell o Vic. Com dins de França ocorre amb París, i a qualsevol altre país amb la capital política, aquesta ho xucla tot. Des de els grans mitjans de producció als grans espills d'amplificació i la pirotècnia de llançament. La normal producció d'un autor que visqui a Figueres, La Seu d'Urgell, Berga, Tortosa o Lleida, no es veurà mai tan afavorida pels mitjans de difusió. Hi ha diverses raons: des del fet que molts autors, així que es comencen a veure les orelles emigren a Barcelona i, en certa manera, deixen de fer estat als provincians, esborren fins a cert punt els seus trets originaris, fins al fet que a l'autor que viu a Barcelona el "veuen" sovint, "va" als llocs, (fora d'alguna singular excepció, com Pedroló), es deixa caure

en aquella exposició, sessió de teatre, presentació, taula rodona, inauguració, còl.loqui, visita col.lectiva, "panel" de televisió... Així la seva presència té una mena d'efecte multiplicador, "era" vist aquí i allí, ha aparegut, ni que sigui un xic de gairell, a les fotos de premsa o , un instant, en el video del reportatge. La renda que treu de tot aquest, diguemne espectacle, és minsa, però és com la gota que cau i forada : pel cap baix dona repetida fe de formar part de l'escena. El novel.lista, poeta o dramaturg de la perifèria, en no aparèixer més que de cent a mil a la TV, la ràdio i la premsa, és com si estigués mancat d'un cert ingredient de ciutadania. Ni que sigui respectat i àdhuc popular en el seu àmbit de residència, no arriba en imatge a tot el públic, encara que la seva obra, posem en el millor dels casos, sí que hi arribi. Avui dia la imatge visual de l'autor, el seu moviment corporal, el seu estar visible, el seu perfil , són curiosament atots per afermar una existència literària!

Així és, i no cal donarhi tómb. Queden per a les històries de la literatura els retrats al daguerrotip de Verne, Hugo i Turguèniev, on aquells autors romanien immòbils, com petrificats, i encara a

benefici dels lectors actuals, que són els qui veuen reproduïda l'efígie de l'escriptor històric ; els contemporanis rarament sabien ni la cara que feia aquell autor, tal volta el predilecte .

Avui la imatge, la imatge en moviment i fins un cert muntatge publicitari (la "posa" la indolència fingida, l'originalitat d'un angle) són imprescindibles. La validesa màxima la té l'impacte, i l'impacte és, com he dit abans, la presència traduïda en imatge. La civilització de la imatge, se n'ha dit.

N- Precisament, en aquest mateix volum incloc un estudi sobre aquest tema, que de tan prop toca l'home d'avui, i que fa referència no tan sols al reforç informatiu i científic dels elements gràfics ,sinó al testimoni d'existència, quasi certificació, que la imatge fa necessàriament d'una persona. Si no tens imatge, no ets.

Quan a la gran ciutat els mitjans han de servir-se d'escriptors, no estrictament de periodistes de plantilla, recorren a aquells que tenen més prop, que viuen en un radi fàcilment abastable. Tot encàrrec editorial, tota col.laboració escrita o oral, és demanada a qui més ràpidament és localitzable i amb qui l'intercanvi és planerament factible. El temps mana. Perfecte, fins aquí. L'escriptor perifèric és convidat a col.laborar en mitjans de gran difusió en el cas d'efemèrides personals - l'han fet acadèmic, o li han donat un premi, ha publicat l'obra número cinquanta - o quan cal tractar un tema específic de la seva contrada o del seu context espiritual geogràficament acotat. Per no fer-ho massa dramàtic, afegiré que també hi recorren per a temes que coneix molt millor que els que tenen a mà a Barcelona. Jo he rebut darrerament dues invitacions a col.laborar en revistes culturals : la primera em plantejava d'escriure sobre "Què és el lleidatanisme" ; la segona, més recent,

em demana d'escriure sobre Jaume Agelet i Garriga . No em proposen d'escriure sobre Josep Càrner, Anselm Turmeda, els poetes actuals o la crisi literària del segle XVI : ni els passa pel cap. Als perifèrics se'ls encarreguen temes perifèrics. No podem negar que ,en principi (però no en exclusiva) devem ser els qui més documentadament podem fer-ho, però tenim interessos generals a més a més dels particulars. Ara, com deia, si saben que coneixem un tema a fons, recorren a nosaltres, amb un sentit ben definit de la utilitat del nostre concurs : en voler evocar la figura d'Evelyn Waugh, autor anglès que jo conec de primera mà, el diari "Avui" va encarregar-me'n l'article. El mateix va passar amb el centenari de la publicació de L'Illa del Tresor, de R.L. Stevenson.

En el cas de col.laboracions de tipus més general, com sien pròlegs, introduccions, presentacions i, sobretot, traduccions, també l'escriptor perifèric és a la cua. Parlo per experiència, la que em donen dotzenes de llibres traduïts, entre els quals m'han estat

enviats escassíssims volums d'actualitat, ben poques novel·les "boniques"; en canvi m'han carregat amb tractats plens de notes al peu de pàgina, assaigs força indigeribles. I això en temps reculats, quan convenia l'esforç de tots i provinent de totes les bandes del país. A Tele-Estel eren benvingudes les col·laboracions de fora de Barcelona, i com a traductor els anys seixantes i primeries dels setantes encara vaig tenir algunes oportunitats bones. En venir els vuitantes les joves fornades de traductors habitants de Barcelona han bloquejat el camp, un camp que, per altra banda, no m'ha estat dolorós d'abandonar, perquè ja havia fet una carrera per altres senderes.

Aquells maons de llibres estrangers, aquells congress sense estovar, jo els traduïa pacientment a tant la pàgina i a cent -setanta quilòmetres del Cap i Casal, sense posar els peus a l'editorial. Mentrestant, els escriptors de Barcelona obtenien, o es buscaven

en aquells despatxos ,llibres d'actualitat, assaigs de temes ~~vius~~ d'èxit en els països d'origen, novel·les àgils d'autors vius anglesos, alemanys, italians i nord-americana que visitaven Barcelona i es deixaven fotografiar al costat del traductor, augmentant la sensació de persona ~~viva~~ activa que cal donar. Amb això no vull insinuar que hi hagués menysteniment, sinó una situació de treballadors arribats fora d'hora, i allunyats, als quals es reservava el material que abans no s'havia col·locat . També, doncs, en aquest treball de col·laboració la immediatesa física, la comoditat de convocatòria, la fitxa a mà, jugava a favor dels autors del Cap i Casal.

Al cap d'un temps la distància física crea una mena d'artorsi, i hom descobreix que malgrat posseir un cap clar i operatiu, els horitzons se li han poc o molt escurçat. L'autor perifèric esdevé un autor zonal i l'eco que obté l'obté als mitjans locals, mentre al Cap i Casal es va difuminant la seva obra , perquè no s'hi solen projectar les notícies culturals de les ciutats "secundàries ".

A més a més, els directois de cultura del Cap i Casal han canviat amb el temps, i els nous, ^{són} gent que el' autor perifèric molts cops no coneix, com tampoc ells no el coneixen tota vegada ja quasi només té un eco znnal en tant que persona amb "imatge" (malgrat que continuï editant a Barcelona). I aquesta gent nova que ell no coneix ignoren cada cop més la història cultural recent, i, paradoxalment són els que obren i tanquen les aixetes dels mitjns de comunicació i difusió. Per contra els mitjans de difusió

de la zona on viu i escriu, són poc dotats econòmicament per disposar de redactors o crítics en literatura. Aleshores, els informes que donaran de l' autor perifèric es basaran en el que ell diu o en estudis anteriors, però no pas en una anàlisi de la seva obra. Manuel de Pedrolo en el *desolat* dietari que va publicant a "El Temps" es queixa de les entrevistes que se li fan o se li proposen, en les quals la persona entrevistadora no sap res o quasi res de la seva obra. Un autor es manifesta per la seva obra, i

li cal tenir un entrevistador o un referidor que conegui aquella obra. Jo també he al·ludit repetidament a la sensació disgustant d'escoltar el reporter demanant si t'afaites amb màquina o amb ganiveta. Durant anys, en temps molt més obscurs que els d'avui, la premsa de Lleida deia d'un servidor que era un escriptor barceloní que vivia a Lleida, i això ^{suposo que} perquè com que escrivia en català... No hi ha, doncs, informació. A la llarga, la repetició d'algunes notícies diríem bàsiques, dibuixa més bé l'esbós del escriptor, encara que el desconeixement de la seva obra persisteix. Ja he dit que això és imputable a la impossibilitat empresarial de fer una distribució de les tasques de redacció per especialitats. Les millors referències a les obres dels escriptors perifèrics solen venir d'altres autors perifèrics, els quals han llegit, sí, la seva obra i a més comparteixen els mateixos problemes.

La dramàtica contrapartida rau en el seu tardà descobriment.

Una part important dels problemes de l'escriptor perifèric prové de la societat on s'insereix: és una realitat innegable que les grans ciutats absorbeixen activitats culturals, com hem dit abans; el marc referencial d'actes acumulatius, la vinguda i presentació de novetats, l'oportunitat d'èsser espectador de tants de fets enriquidors. Compartits, i això és crucial, amb moltes altres persones, o si voleu un nombre considerable de persones, amb inquietuds, sentit crític, informació cultural en diversos graus, en tot cas que permeten a l'escriptor que viu a la gran ciutat tenir consciència renovada a d'una situació cultural, literària, i una perspectiva adés reculada, adés aproximada, de la vàlua de la cuina de la cultura i de la creació cultural en un ample sentit. Tot això manca a les viles i ciutats més petites. Darrerament hi ha hagut un esforç per descentralitzar les creacions culturals, per fer itinerants les mostres culturals, però continua sense existir aquell públic. A les viles i ciutats petites la gent ^{desperta} és sempre la mateixa, un cercle reduït interessat en les arts musicals, plàstiques i de la paraula. Aquest cercle reduït és com un calc del de la gran ciutat, on, però, la reducció, degut al

volum demogràfic, no és tan escandalosa. Si en un cens de vint mil
persones interessades en literatura podem contactar i contrastar opi-
nions amb cent, som rics d'intercanvi crític, i avaluacions. Si dispo-
sem d'un cens de ^{terris} 200 rarament passarem d'una dotzena de persones
amb els nostres interessos i la corda de sintonia de les quals
s'adigui poc o molt amb la nostra. Així, l'escriptor perifèric so-
freix una mena de doble aïllament, el dels grans centres creadors
i difusors i el del seu públic més immediat, el qual el desconeix
molts cops. Hem vist abans com els mitjans de comunicació no dispo-
sen d'elements especialitzats en lletres i han de valdre's de col.la-
boracions. Tot ajuda a rebaixar l'empenta de l'autor perifèric. El
qual ha d'encloure's en el seu marc més immediat, pràcticament el
seu scriptorium, i fer la seva feina mancat d'estímuls altres que el
miracle renovat de la seva voluntat i la febreta creadora. 14

Ara bé, això en casos d'autèntic caràcter i temperament prou intens,
es transforma en avantatge: les dificultats acreixen la potència crea-
dora, obliguen a més, el pou genera més esforços per sortir-ne. I
és així com obres realitzades en soledat sorprenen de vegades per
la potència, la duresa i transparència combinades, la tendresa i
humanitat.

L'escriptor perifèric ha de sortejar, però, d'altres riscos : per exemple, les pressions que pot rebre. El teixit d'amistats i coneixences, la reciprocitat de favors que s'han de tornar o en certa manera pagar, tot és com imminent i penja damunt el seu cap un si és no és de faicó inquietant, (si no amenaçadora). Ajuntem-hi l'inevitable joc polític, el qual no podrà defugir del tot . Ni cal dir que, com la majoria d'escriptors, el perifèric maldarà per romandre deslligat d'adscripcions polítiques concretes, i, en molts casos, fins i tot mantindrà una distància física, a risc de patir un segon exili, de persones dedicades a la política. L'anomenada independència de l'escriptor sol resultar sempre cara, però dins un context perifèric ho resulta més, i afegeix un altre aïllament als aïllaments acumulats. En més grau que no l'escriptor de la gran ciutat, el perifèric està vinculat a unes servituds socials, precisament per la seva singularitat. Una poma sola destaca dins un verger, però no en una pomareda de centenars o milers d'arbres. El col·lectiu d'escriptors es dona a la gran ciutat. A la perifèria l'escriptor és molt més singularitzat, destaca precisament no només per la vàlua que pugui tenir, tants cops menystinguda per simple ignorància, sinó també perquè se l'assimila amb la palanca

útil en determinats moments "culturals" ,i d'això se'n volen servir, fins a cert punt comprensiblement, els ^{dirigents} perifèrics. Recordo ara que el Rector de Vallfogona, magnífic especimen perifèric, fou aprofitat "des de" la perifèria, en ^{ser} nomenat acompanyant del Virrei i família en un viatge marítim de plaer ,i aquesta fou una servitud, en el seu cas quasi en qualitat de bufó. Dins el marc perifèric l'escriptor és particularment sol·licitat per autoritats zonals per fer parlaments, presentacions, assistir a taules rodones o decorar, no pas sempre adequadament, un acte acadèmic. I aquí l'escriptor no té tria, els actes no són tants que, com a Barcelona, pugui demanar que busquin un altre si a ell creu que no li encaixa l'acte ; aquí l'oferta és escassa i les vinculacions d'amistat, de reciprocitat en el servei o favor , més intenses. Sense esmentar ara, per obvi i consabut, el fet d'un trenat fins i tot familiar, ni les suspicàcies que els refusos a col·laborar desvetllen inevitablement . Enlloc com a la perifèria les actituds provincials , provincianes, lliguen i condicionen.

En resum podríem dir, del que portem exposat fins ara, que el creador literari que accepta el seu paper de perifèric, (si us plau per força, és clar), és com si vestís un hàbit, que a ell el molesta ni que no sigui visible per a molts d'altres. Com aquells uniformes escolars que en el fons refusen els qui els han de portar. Però que serveixen per distingir-los per fora.

En el cas de la literatura catalana, l'escriptor "de comarques", - i aquesta definició no correspon, naturalment, a una categoria estricta i definida o acceptada, però és un terme per entendre'ns - es pejorativitza precisament per aquella adscripció, com si el fet de residir fora de *la gran conurbació* del Cap i Casal, fos un pecat o una tria malèvola feta amb el desig de singularitzar-se en forma derisòria. Malauradament el *complex* sintagmàtic "de comarques" ha esdevingut a Catalunya, en tant que capital del món intel·lectual que s'expressa en llengua pròpia, equivalent del "de províncias" que el món cultural castellà utilitza. Les comarques ^{tenen dret a} tenir bons fruits, bons embotits i bona mel, però no bons literats. Hom podria pensar que si les comarques tinguessin una autèntica dinàmica de conservació de valors, i poguessin impedir la diàspora de cervells, que

han d'anar a treballar a fora, a l'àrea macrourbana barcelonina, es podria tenir la pretensió de crear un "cultiu" en termes de laboratori, anàlisi de laboratori, un cultiu crític, format per persones capaces d'avaluar i potenciar la tasca dels escriptors propis, fer-los barrejar amb els residents a la gran conurbació. Ni cal dir que, un cop més exposarem que viure a la gran conurbació és un avantatge per a l'escriptor mediocre o menys dotat, perquè el fet de barrejar-se amb tota aquella bullida que es mou entorn dels fets culturals li dona un relleu, ocasionalment repetit, que n'emascara la frontera de la seva vàlua.

No tenim un cos social, a les comarques, que potenciï l'escriptor. Ni tan sols tenim un cens de lectors prou ampli ~~en~~ exigència, per bé que darrerament el cens lector hagi augmentat. Examinem, però, què demana el consumidor corrent de llibres: demana aquella novetat, aquell premi, allò de què ha parlat la televisió, la ràdio, la premsa. O el llibre anunciat com escàndol, encara més.

Hom diu que l'autor perifèric exagera el barroquisme o l'expressivisme del llenguatge precisament per fer-se notar. No sé fins a quin punt això pot donar-se com axioma, com a tendència comprovada o com a simple punt de reflexió assagística. Si examinem alguns dels més famosos autors literaris, trobem que, almenys en els seus orígens geogràfics, són perifèrics: apressem-nos a dir, amb tot, que això no pot ser mai argument per a res. L'origen, en aquesta discussió entorn de la qual ens movem, no val pas tant com l'adscripció en activitat i quotidianitat. Oscar Wilde i Sean O'Casey són perifèrics en origen, però la seva brillantor, com la de George Bernard Shaw, la van desenvolupar dins el rovell de l'ou del medi, a Londres. Sigui com sigui hi ha un punt de certesa en aque-

lla asseveració : el fet de l'origen perifèric manté la lluentor, el contrast lumínic, el color, que tenien els autors quan, conscients de la seva perifèricitat, emigraren per educar-se o per treballar, al rovell de l'ou. Dins la literatura d'expressió castellana es dóna encara prou palesament aquesta expressivitat reblada i subratllada en el llenguatge que comporta la condició de perifèric, tant més que molts dels perifèrics provenen de cultures originàriament no expressades en castellà : seria el cas de Fernández Florez, Torrente Ballester Camilo Cela o Ramon del Valle-Inclán per la banda nord-occidental del territori literari. Unamuno, Maeztu, Baroja, Celaya ~~Blas de Otero~~ pel nord Gabriel Miró i Azorín pel sud-est. Curiosament cap català no ha destacat ~~enlluernadorament~~ en castellà, per molt correctament que ho hagi fet, entenent per català aquell qui ho és de llengua i s'expressa per escrit en castellà. Ni tan sols un Marsé, ni, per descomptat, un Gironella. Altrá ^{diferent} cosa són els fills d'immigrants, els barcelonins de parla familiar castellana, del tipus dels Goytisolo. ◦

La perifèria, doncs, de la literatura catalana caldrà cercar-la en el propi territori. Ara bé, quin ^{n'és} el centre ? D'una manera convencional hem convingut que el centre és Barcelona. I això no pas per altra raó, en definitiva, que pel seu pes cultural, per la seva gestió, capacitat generadora, gruix. Editorials, actes, creacions múltiples, manifesta- cions pluri-artístiques. En aquest sentit els autors més perifèrics foren els del Rosselló -generalitzant ara la Catalunya Nord - els de l'Alguer... I, com una mena de pseudo adscripció, els valencians i els lleidatans o ponentins. Un nus, amb tot, destorba la linealitat i uniformitat del concepte : els ponentins ens diem perifèrics, però fins a quin

punt això no és una exageració, no sabia formular-ho. Un conegut meu insistia que els lleidatans haviem d'escriure meua i no meva: això era agafar la perifèricitat de manera anecdòtica o pretendre unes normes de Butsènit equivalents a les "Normes de Castelló" de 1932. Perifèrics en tant que conreadors d'una determinada manera d'emprar el llenguatge no gosaria negar-ho del tot, i vaig exposar la qüestió en una secció del meu llibre De Morera i Galícia a Guillem Viladot. D'una manera, insisteixo, temptativa i a mig camí del pre-assaig, passi. Ara bé, ens han fet més perifèrics que no som la distància, sobretot psicològica, i torno a les formulacions del començament, del rovell de l'ou, del centre poderós, amb els seus oblits, les seves escales de valors febles però sostinguts per la publicitat i les taifes dels columnistes a la premsa. Ajudant-hi, és clar, la política editorial. En aquest sentit ja seria hora que l'administració representada per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, o la Institució de les Lletres Catalanes, reforcés alguns noms empolsegats, vivents encara llurs portadors, que han estat reduïts a una malaltissa perifèricitat. Prenguin exemple del

Premi d'Honor de les Lletres Catalanes que , amb totes les crítiques que se li poden fer i que , personalment, ^{accepto} , com tots els altres membres del Jurat del qual formo part, ha sabut premiar gent com Enric Valor, el qual podem considerar escriptor perifèric tipus. I afegeixo que si abans he parlat de pseudo-adscripció a aqueixa categoria dels ponentins i valencians sobre aquests vull parlar ara. Perquè em sembla que quan la perifericitat té el gruix en exemplars que tenen els autors actuals del País Valencià, ja es constitueix en nucli autònom i emissor : Cremades, Valor, Andrés Estellés, Fuster, Colon , Valls, Sirera, ... Els baleàrics ni els esmento, perquè estan molt més units a l'anomenat rovell de l'ou que no els ponen-

tins.

Es prou clar que aquest repàs que estic fent a la situació dels escriptors perifèrics, hauria hagut d'ésser una taula rodona, un debat, una sèrie d'opinions si més no, que haguessin enfocat des d'angles prou diferents la problemàtica que jo tot just si maldestrament he encetada. Una persona sola, a banda d'involucrar en l'anàlisi dades i termes que només a ell afecten, i esbiaixar, doncs, l'encaminament dels raonaments, és feble per desenvolupar un tema tan ampli. En sóc conscient i he mesurat les limitacions que em sotjaven i s'han fet paleses. Amb tot, vull indicar una possible sortida al nus dels escriptors pròpiament ponentins.

Els ponentins, *si n'exerceixen han d'eforçar-se*^a conquerir el rovell de l'ou. Ho han fet alguns poetes, pòstumament o del propi vivent, com és el cas recent de Jaume Pont i Jordi Pàmias. Hem tintinejat com campanetes intermitents, ara i adés, alguns prosistes, pel volum de la nostra obra, necessari en tot cas en la seva magnitud, per fer-se escoltar mínimament. I pareu de comptar. El dilema encara és : o vas a viure a la conurbació o ets considerat un província, algú que escriu des d'un esglaó segon.

Ara bé, en el cas de Lleida, del Ponent en general, tendim a considerar l'escriptor d'aquests rodals, que hi resideix, que no té el papalloneig constant a les planes de les publicacions de Barcelona, com algú abandonat a les pròpies forces. Jo voldria dir que tal vegada el col·lectiu d'autors perifèrics d'aquí no ha emprès prou accions o pel cap baix poques fins als nostres dies, per donar-se a conèixer. I avui dia, donar-se a conèixer cal fer-ho amb els ajuts institucionals. Si repassem dues o tres bones actuacions dels darrers temps ens convencerem d'aquella viabilitat insinuada. Tenim en primer lloc les edicions de l'I.E.I., les quals han establert un inici de tradició.

Tenim els pactes de la Diputació amb editorials de fora en virtut dels quals i amb l'ajut econòmic de la Institució, aquelles cases posen al carrer obres actuals d'autors lleidatans. Tenim les edicions dutes a terme darrerament amb satisfactoria periodicitat, per dues editorials lleidatanes, les quals, per bé que amb cadència lenta i ^{però amb gruix} han contribuït meritòriament a instal·lar una activitat que els nostres historiadors havien trobat sempre a manca. Tenim, doncs, aquestes activitats editorials a les quals podríem afegir la que poden generar, -si els guanyadors fossin gent del Ponent, -les successives edicions del Premi d'Assaig que convoca anualment la Paeria. Es tot això satisfactori? No del tot, però innegablement és una filada positiva del mur. Què manca? Jo diria que manca la publicitat. Tal com sona, la publicitat, i a càrrec de les institucions. Quan es publica una obra d'autor d'ací, no pocs cops és ell qui ha de moure's i remenar racons, accionar palanques i comprometre d'altres voluntats per donar a conèixer aquell producte. Això ja està bé, però em sembla a mi que en actitud de servei a la comunitat i com una afirmació

de sumand les institucions locals i zonals haurien de projectar
l'autor i la seva obra sobre el conjunt del país : fer forat a la
Barcelona tants de cops obtusa en aquest camp, destravar els colzes
que no deixen espai perquè un perifèric s'hi encabeixi.

Ara com ara als perifèrics només ens resta el treball sostingut,
la soledat envoltant, la confiança més profunda, íntima, ~~que~~ allò que
fem val la pena, i el mirall quasi exclusiu de l'autocrítica.